



Zbierka súdnych rozhodnutí

Vec C-56/17

Bahtiyar Fathi
proti

Predsedaťel na Dārŕavna agencija za beŕancite

(návrh na začatie prejudiciálneho konania,
ktorý podal Administrativen sád Sofija-grad)

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Hranice, azyl a prisťahovalectvo – Nariadenie (EÚ) č. 604/2013 – Článok 3 – Určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretieho štátu v jednom z členských štátov – Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu bez výslovného rozhodnutia o určení členského štátu zodpovedného za posúdenie – Smernica 2011/95/EÚ – Články 9 a 10 – Prenasledovanie z dôvodov náboženského vyznania – Dôkaz – Iránska právna úprava o odpadlícťve od viery – Smernica 2013/32/EÚ – Článok 46 ods. 3 – Účinný opravný prostriedok“

Abstrakt – Rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) zo 4. októbra 2018

1. *Hraničné kontroly, azyl a prisťahovalectvo – Azylová politika – Kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu – Nariadenie č. 604/2013 – Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu napriek neexistencii výslovného rozhodnutia o určení členského štátu zodpovedného za toto posúdenie – Prípustnosť*

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 604/2013, článok 2 písm. d) a článok 3 ods. 1]

2. *Hraničné kontroly, azyl a prisťahovalectvo – Azylová politika – Konania na priznanie a odňatie medzinárodnej ochrany – Smernica 2013/32 – Žaloba proti rozhodnutiu o zamietnutí žiadosti o medzinárodnú ochranu – Právo na účinný prostriedok nápravy – Povinnosť preskúmať skutkové a právne okolnosti – Rozsah – Povinnosť overiť z úradnej moci dodržanie kritérií a mechanizmov na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie uvedenej žiadosti – Neexistencia*

(Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 604/2013; smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32, článok 46 ods. 3)

3. *Hraničné kontroly, azyl a prisťahovalectvo – Azylová politika – Postavenie utečenca alebo osoby oprávnenej na doplnkovú ochranu – Smernica 2011/95 – Podmienky priznania postavenia utečenca – Riziko prenasledovania – Prenasledovanie z dôvodov náboženského vyznania – Pojem náboženstvo*

[Charta základných práv Európskej únie, článok 10; smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95, článok 10 ods. 1 písm. b)]

4. *Hraničné kontroly, azyl a prístahovalectvo – Azylová politika – Postavenie utečenca alebo osoby oprávnenej na doplnkovú ochranu – Smernica 2011/95 – Podmienky priznania postavenia utečenca – Riziko prenasledovania – Prenasledovanie z dôvodov náboženského vyznania – Posudzovanie skutočností a okolností – Okolnosti, ktoré musí uviesť žiadateľ – Okolnosti, ktoré musia zohľadniť príslušné orgány*

[Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95, článok 4 a článok 10 ods. 1 písm. b)]

5. *Hraničné kontroly, azyl a prístahovalectvo – Azylová politika – Postavenie utečenca alebo osoby oprávnenej na doplnkovú ochranu – Smernica 2011/95 – Podmienky priznania postavenia utečenca – Riziko prenasledovania – Pojem čin prenasledovania – Trest smrti alebo trest odňatia slobody za činy, ktoré sú v rozpore s úradným náboženstvom krajiny pôvodu žiadateľa o medzinárodnú ochranu – Zahrnutie – Podmienka – Skutočné riziko uloženia takejto sankcie*

(Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95, článok 9 ods. 1 a 2)

1. Článok 3 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, sa má v situácii, ako je tá, o ktorú ide vo veci samej, vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby orgány členského štátu vecne posudzovali žiadosť o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. b) tohto nariadenia bez toho, aby predtým prijali výslovné rozhodnutie, ktoré na základe kritérií stanovených týmto nariadením určuje, že tomuto členskému štátu prislúcha zodpovednosť pristúpiť k takémuto posúdeniu.

(pozri bod 56, bod 1 výroku)

2. Článok 46 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany sa má v situácii, ako je tá, o ktorú ide vo veci samej, vykladať v tom zmysle, že v rámci žaloby podanej žiadateľom o medzinárodnú ochranu proti rozhodnutiu, ktorým sa jeho žiadosť o medzinárodnú ochranu vyhlasuje za neopodstatnenú, nie je príslušný súd členského štátu z úradnej moci povinný preskúmať, či kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie uvedenej žiadosti upravené nariadením č. 604/2013, boli správne uplatnené.

Je nepochybne pravda, že odôvodnenie 54 smernice 2013/32 uvádza, že táto smernica sa má uplatňovať na žiadateľov, na ktorých sa vzťahuje nariadenie Dublin III, a to popri ňom a bez toho, aby boli dotknuté jeho ustanovenia. Z toho však nemožno vyvodiť, že v rámci žaloby, podanej v zmysle článku 46 ods. 1 smernice 2013/32, žiadateľom o medzinárodnú ochranu proti rozhodnutiu, ktorým sa jeho žiadosť o medzinárodnú ochranu vyhlasuje za neopodstatnenú, je príslušný súd členského štátu z úradnej moci povinný overiť správne uplatnenie kritérií a mechanizmov na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, ktoré upravuje nariadenie Dublin III.

Na jednej strane totiž z odôvodnenia 53 smernice 2013/32 výslovne vyplýva, že táto smernica sa nemá uplatňovať na konania medzi členskými štátmi, ktoré upravuje nariadenie Dublin III.

Na druhej strane článok 2 písm. d) nariadenia Dublin III stanovuje, na účely tohto nariadenia „posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu“ znamená „akékoľvek posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, alebo rozhodnutie alebo rozsudok o žiadosti o medzinárodnú ochranu uskutočnené alebo prijaté príslušnými orgánmi v súlade so smernicou [2013/32] a smernicou [2011/95], s výnimkou postupov na určenie zodpovedného členského štátu podľa [uvedeného] nariadenia“.

(pozri body 67 – 70, 72, bod 2 výroku)

3. Podľa znenia článku 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95 „členské štáty zohľadnia pri posudzovaní dôvodov pre prenasledovanie tieto prvky: ...pojem náboženstvo bude zahŕňať najmä zastávanie teistického, neteistického a ateistického presvedčenia, účasť alebo zdržanie sa oficiálnych bohoslužieb v súkromí alebo na verejnosti, sám alebo v spoločnosti iných, iné náboženské úkony alebo prejavy názoru alebo formy osobného alebo spoločného postoja, ktorý je založený na náboženskom presvedčení alebo ktorý je ním nariadený“.

Súdny dvor už mal príležitosť zdôrazniť, že pokiaľ ide o výklad smernice 2004/83, toto ustanovenie poskytuje širokú definíciu pojmu „náboženstvo“, pričom zahŕňa všetky jeho zložky, či už verejné alebo súkromné, kolektívne alebo individuálne (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z, C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 63).

V tejto súvislosti zo znenia tohto ustanovenia a najmä z použitia výrazu „najmä“ jasne vyplýva, že definícia pojmu „náboženstvo“, ktoré obsahuje, poskytuje iba neúplný zoznam prvkov, ktoré môžu charakterizovať tento pojem v súvislosti so žiadosťou o medzinárodnú ochranu založenou na obave pred prenasledovaním z dôvodu náboženstva.

Ako vyplýva z tejto definície, pojem „náboženstvo“ predovšetkým zahŕňa na jednej strane teistické, neteistické alebo ateistické presvedčenie, čo vzhľadom na všeobecnosť použitých výrazov zdôrazňuje, že sa vzťahuje tak na „tradičné“ náboženstvá, ako aj na iné presvedčenia, a na druhej strane zúčastňovanie sa, osamote alebo v spoločenstve, alebo nezúčastňovanie sa na náboženských obradoch, čo znamená, že chýbajúca príslušnosť k náboženskému spoločenstvu sama osebe nemôže byť rozhodujúca pri posudzovaní tohto pojmu.

Pokiaľ ide okrem iného o pojem „náboženské vyznanie“ uvedený v článku 10 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“), ktorá, ako vyplýva z odôvodnenia 16 smernice 2011/95, sa musí takisto zohľadniť pri výklade tejto smernice, Súdny dvor zdôraznil širšie poňatie tohto pojmu, ktorý môže pokrývať jednak *forum internum*, čiže vieru ako takú, a jednak *forum externum*, čiže verejný prejav náboženskej viery v takej alebo onakej forme (pozri v tomto zmysle rozsudky z 29. mája 2018, Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen a i., C-426/16, EU:C:2018:335, bod 44, ako aj z 10. júla 2018, Jehovan todistajat, C-25/17, EU:C:2018:551, bod 47, a citovanú judikatúru).

(pozri body 77 – 81)

4. Článok 10 ods. 1 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany sa má vykladať v tom zmysle, že žiadateľ o medzinárodnú ochranu, ktorý uvádza na podporu svojej žiadosti riziko prenasledovania z dôvodov spojených s náboženstvom, nemusí na podporu svojich tvrdení týkajúcich sa náboženského presvedčenia predložiť vyhlásenia alebo dodať dokumenty ku všetkým prvkom pojmu „náboženstvo“, ktorý je uvedený v tomto ustanovení. Žiadateľovi však prislúcha podložiť uvedené tvrdenia dôveryhodným spôsobom, predložením dôkazov, ktoré umožnia príslušnému orgánu uistiť sa o ich pravdivosti.

Ako totiž tiež uviedol generálny advokát v bodoch 43 a 44 svojich návrhov, úkony, pri ktorých hrozí, že sa ich orgány štátu pôvodu dopustia voči žiadateľovi z dôvodov spojených s náboženstvom v prípade jeho návratu do tejto krajiny, sa musia posudzovať podľa svojej závažnosti. Z pohľadu tohto kritéria sa teda môžu považovať za „prenasledovanie“ bez toho, aby ohrozovali každý jeden z prvkov pojmu náboženstvo.

Dôležité je však, aby žiadateľ riadne podložil svoje tvrdenia týkajúce sa jej údajnej zmeny náboženského vyznania, keďže vyhlásenia týkajúce sa náboženského presvedčenia alebo príslušnosti k náboženskému spoločenstvu predstavujú len východiskový bod v procese preskúmania skutočností a okolností, uvedeného v článku 4 smernice 2011/95 (pozri analogicky rozsudky z 2. decembra 2014, A a i., C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 49, ako aj z 25. januára 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, bod 28).

Ak v rámci overení vykonávaných príslušnými orgánmi na základe článku 4 uvedenej smernice nie sú niektoré aspekty vyhlásení žiadateľa o medzinárodnú ochranu podložené písomnými alebo inými dôkazmi, tieto aspekty možno zohľadniť len vtedy, ak sú splnené kumulatívne podmienky stanovené v článku 4 ods. 5 písm. a) až e) tej istej smernice. Medzi tieto podmienky patrí jednak skutočnosť, že vyhlásenia žiadateľa sú uznané za logické a prijateľné, a nie sú v rozpore s dostupnými osobitnými a všeobecnými informáciami týkajúcimi sa prípadu žiadateľa, ako aj okolnosť, že bola preukázaná všeobecná dôveryhodnosť žiadateľa (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. januára 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, bod 33). Príslušné orgány musia v prípade potreby tiež zohľadniť poskytnuté vysvetlenia, pokiaľ ide o nedostatok dôkazov a všeobecnú dôveryhodnosť žiadateľa (rozsudok z 25. januára 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, bod 41 a citovaná judikatúra).

Ako zdôraznil generálny advokát v bode 47 svojich návrhov, v rámci žiadosti o medzinárodnú ochranu na základe obavy z prenasledovania z náboženských dôvodov je potrebné zohľadniť okrem individuálneho postavenia a osobnej situácie žiadateľa najmä jeho presvedčenie týkajúce sa náboženstva a okolnosti jeho nadobudnutia, spôsob, akým vníma svoju vieru alebo svoj ateizmus ako s nimi žije, jeho vzťah k doktrínalným, rituálnym alebo normatívnym aspektom náboženstva, o ktorom uvádza, že k nemu patrí, alebo od ktorého sa chce odchýliť, či má prípadne špecifickú úlohu pri prenášaní svojej viery, ako aj vzájomné pôsobenie medzi náboženskými faktormi a faktormi identity, etnickými faktormi alebo pohlavím.

(pozri body 83, 84, 86 – 88, 90, bod 3 výroku)

5. Článok 9 ods. 1 a 2 smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že zákaz konania, ktoré je v rozpore so štátnym náboženstvom štátu pôvodu žiadateľa o medzinárodnú ochranu, pod hrozbou trestu smrti alebo trestu odňatia slobody, môže predstavovať „prenasledovanie“ v zmysle tohto článku, pokiaľ je tento zákaz v praxi sprevádzaný takýmito trestami zo strany orgánov tohto štátu, čo musí overiť vnútroštátny súd.

Ako uviedol Súdny dvor, zo znenia článku 9 ods. 1 uvedenej smernice vyplýva, že na to, aby sa dotknuté činy mohli považovať za prenasledovanie, je potrebná existencia „závažného porušovania“ slobody vierovyznania postihujúca dotknutú osobu značným spôsobom (rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z, C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 59). Táto požiadavka je naplnená vtedy, keď žiadateľovi o medzinárodnú ochranu z dôvodu výkonu tejto slobody v štáte jeho pôvodu vzniká skutočné riziko, najmä že bude prenasledovaný alebo že bude zo strany jedného z aktérov uvedených v článku 6 tej istej smernice predmetom neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z, C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 67).

V prejednávanej veci treba usudzovať, že skutočnosť, že právna úprava, ako je zákon o odpadlícve od viery dotknutý vo veci samej, stanovuje trest smrti alebo trest odňatia slobody, môže sama osebe predstavovať „čin prenasledovania“ v zmysle článku 9 ods. 1 smernice 2011/95, pokiaľ by sa v štáte pôvodu, ktorý prijal takúto právnu úpravu, skutočne uplatňovalo takéto potrestanie (pozri analogicky rozsudok zo 7. novembra 2013, X a i., C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720, bod 56). Takýto trest totiž predstavuje potrestanie, ktoré je neúmerne alebo diskriminačné v zmysle článku 9 ods. 2 písm. c) tejto smernice (pozri analogicky rozsudok zo 7. novembra 2013, X a i., C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720, bod 57).

Otázka nastolená vnútroštátnym súdom, či sa v štáte pôvodu takto trestaný zákaz považuje za nevyhnutný na ochranu verejného poriadku alebo ochranu práv a slobôd iných, je irelevantná. Pri posudzovaní žiadosti o priznanie postavenia utečenca musí príslušný orgán určiť, či existuje opodstatnená obava z prenasledovania v zmysle uvedenom v smernici 2011/95, pričom nezáleží na tom, či opatrenie v štáte pôvodu, z ktorého vychádza toto riziko prenasledovania, sa týka alebo netýka verejného poriadku alebo práv a slobôd v tomto štáte.

(pozri body 94 – 97, 99, 101, bod 4 výroku)